

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvae[s]tio Prima. De Ultimo fine hominis. In Octo Articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

QVÆSTIO PRIMA.

De ultimo fine Hominis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum homini conueniat agere propter finem?

ONCLUSIO est. Homo in omnibus actionibus sibi proprijs, seu (quod idem est) in omnibus actionibus humanis, agit propter aliquem finem.

Ubi duo sunt notanda. Prius est, illas actiones dici hoc loco *homini proprias*, non quæ secundum substantiam operis ipsi propriæ sunt, vt intelligere & velle: sed eas omnes quas operatur secundum modum agendi sibi proprium, qui est agere liberè tamquam dominum suarum actionum.

Alterum est, finem esse duplicem, scilicet *finem-cui*, & *finem-qui*. *Finis-cui* dicitur is, cui aliquid bonum appetitur. *Finis-qui*, est ipsum bonum quod appetitur. Vt cum homo appetit Deo gloriam; Deus est *finis-cui*; gloria, *finis-qui*. Cum homo sibi appetit salutem; homo, est *finis-cui*; salus, est *finis-qui*. Hoc modo ab Aristotele & Doctoribus homo dicitur *finis rerum corporarum*.

Finis-qui rursus est duplex; scilicet *bonum ipsum* secundum se, quod propriè dicitur *finis-qui*; & *coniunctio huius boni*, quem vocant *finem-quo*; nam mediante vnione habetur bonum principale. D. Thomas hic loquitur potissimum de *fine-qui*; quatenus significat ipsum bonum eiusque coniunctionem, siue obtentum sit, siue obtinendum: ex consequenti etiam de *fine-cui*; quia quidquid appetitur, alicui appetitur. Vide eundem infra q. 3. a. 1.

Nunc Probatur Conclusio; Primò, Quia omnes actiones humanæ procedunt à voluntate liberata, seu iudicio rationis directâ: atqui voluntatis obiectum à quo ipsa mouetur, est finis aliquis: ergo omnes istæ actiones procedunt ab obiecto voluntatis, tamquam à causa finali; ac proinde fiunt propter finem.

Secundò Probatur, Quia omnis actio humana, vel est elicità à voluntate, vel imperata. Si est elicità; vel est *Prosecutio*, vel *Fuga*: sed omnis *prosecutio* tendit in aliquod bonum tamquam finem: omnis etiam mali fuga provenit ex vi alicuius inclinationis in bonum: ergo omnis actus voluntatis elicitus tendit in finem, seu fit propter finem. Confirmatur, quia omnis actio elicità voluntatis, est vel *Amor*, vel *Desiderium*, vel *Gaudium*; vel est motus his contrarius; vel est quasi mixtus ex contrarijs, vt *Ira*: atqui hi omnes tendunt in aliquem finem propter quem fiunt: *Desiderium*, in finem obtinendum; *Gaudium*, in finem obtentum; *Amor*, in finem absolutum (quia amor est simplex complacentia boni propter se, quam voluntas primò in se excitat, vt bono, per huiusmodi affectionem, inhæreat. Loquor

de *Amore* propriè, vt est prima affectio voluntatis, distincta à desiderio.) Reliquæ affectiones voluntatis, ex his oriuntur: *Odiu*, ex *Amore*; *Timor*, *Tristitia*, & *Desperatio* (quæ est species tristitiæ) oriuntur ex *desiderio*: *Ira*, est affectio mixta ex *Tristitia* & *Desiderio*: *Audacia*, *Spes*, *Inuentio*, sunt desiderij motus. Hinc patet omnem motum internum voluntatis, fieri propter aliquem finem.

Idem Probatur de motibus imperatis. Nam hi omnes procedunt ex motu desiderij; desiderium autem procedit à bono obtinendo, per intellectum apprehenso, tamquam à causa finalis: ergo omnes motus imperati, ab eodem bono, tamquam à causa finali, procedunt.

DVBIVM I.

Vtrum verum sit quod ait D. Thomas in corpore, obiectum voluntatis esse finem?

Videtur enim hoc falsum; Primò, Quia si Deus statuisset nullam condere creaturam, bonitas eius esset obiectum voluntatis ipsius; & tamen non esset vllò modo finis: neque enim esset finis respectu Dei; quia Deus sicut nullam habet causam efficientem, ita nec finalem: sicut enim dicitur esse à se, id est, non ab vllò; ita etiam dicitur esse propter se, id est, non propter vllum finem. Neque etiam esset finis respectu creature, vt quæ nulla esset futura.

Secundò, Quia bonum vtile, seu id quod est medium ad finem, est obiectum voluntatis: nam est species boni; & tamen non habet rationem finis.

Respondeo, Nomen finis dupliciter accipi posse: Primò, *Pro fine in actu secundo*, id est, pro eo quod exercet actu causalitatem finis: sicut efficiens in actu secundo dicitur quod actu exercet causalitatem efficientis. Et hoc modo finis non est obiectum voluntatis, quia non supponitur actui voluntatis, sed illum ineludit. Secundò, *Pro fine in actu primo*, id est, pro bono quod per se amabile est, ac proinde proximè aptum vt exercet causalitatem finis: & sic finis est obiectum voluntatis, ac supponitur eius actui tamquam prius. Hinc patet Responso ad primum Argumentum.

Ad secundum, quidam dicunt bonum vtile non pertinere ad obiectum voluntatis, eò quod non sit per se amabile, sed solum per accidens. Sicut nix per accidens est visibilis.

Sed hoc non rectè dicitur, tum quia bonum vtile est species boni; tum quia ita est amabile propter finem, sicut Conclusio est intelligibilis propter principia: atqui Conclusio non est per accidens intelligibilis, sed naturâ suâ, quamuis non sit intelligibilis nisi ex principijs: ergo similiter vtilitas non est per accidens amabilis, sed naturâ suâ; quæ tamen tota pendet ex bonitate finis.

A Respondeo

Finis duplex.

Quomodo omnis actio voluntatis fit propter finem?

Quomodo finis sit obiectum voluntatis.

Respondeo igitur, D. Thomam non loqui de adæquato voluntatis obiecto, hoc enim est bonum in genere complectens etiam bonum vtile, sed de obiecto principali. Obiectum enim principale est quod per se primò attingitur à potentia; vt, quod per se amatur, intelligitur, videtur, estque ratio cur attingantur reliqua. Hoc modo finis est obiectum voluntatis; quia finis per se amatur, & cetera omnia propter finem. Dicuntur autem media non amari per se, non vt illud per se opponitur ei quod est per accidens, sed vt opponitur ei quod propter aliud.

D V B I V M I I.

Vtrum finis sit causa vt est in intentione (vt insinuat D. Thomas in Responione ad primum) An vt est in rerum natura?

O Missis sententijs, Respondeo & Dico Primò, Vt finis exerceat suam causalitatem respectu intentionis, non requiritur vt prius tempore vel naturà sit in intentione.

Probat, Quia esse in intentione, nihil est aliud, quàm esse intentum; sicut esse in intellectione, est esse intellectum: atqui esse intentum includit intentionem iam esse à fine causatam: ergo esse in intentione, non est quid præuium necessarium vt finis causet, sed est denominatio extrinseca proueniens ex effectu finis.

Dico Secundò, vt finis sit causa actionum à voluntate imperatarum, requiritur vt prius tempore vel naturà sit in intentione. Patet, quia finis non est causa vllius actionis imperatæ, nisi mediante intentione, cuius vi applicentur aliæ facultates ad suas operationes. Hinc patet, vt finis sit causa ipsius intentionis, solum requiri vt prius naturà existat in intellectu; vt autem sit causa aliarum operationum, requiri vt ante existat in intentione.

Dico Tertio, Ratio proxima causandi per modum finis, est bonitas ipsius, vt existit in rerum natura actu, vel potestate, vel certè opinione; conditio autem necessaria ad sic causandum, est, esse obiectiue in intellectu.

Explico, Sicut in causa efficiente prius naturà quàm causet, duo requiruntur; scilicet vis operandi, quæ requiritur tamquam ratio formalis per quam res est actiua; & applicatio seu propinquitas ad patiens, quæ requiritur tamquam conditio necessaria: ita etiam in causa finali duo requiruntur prius naturà, quàm vim suam finalem (vt sic loquar) exerat: nempe bonitas rei existens actu, vel potestate, vel putata existere. Et hæc est ratio formalis per quam finis habet vim finalem: & apprehensio huius bonitatis, tamquam conditio seu applicatio. Cùm enim finis debeat vim suam exercere in voluntatem (nihil enim potest à fine moueri nisi voluntas) necesse est vt illi applicetur, & fiat præfens voluntati; sit autem præfens per intellectionem. Eadem duo distingui possunt in causa formali & materiali.

Nunc probatur prior pars, Quia voluntas non intendit finem vt eum intelligat, sed vt eius bonitatem realem possideat & sibi coniunctam habeat; vt patet cùm quis intendit consequi sanitatem, diuitias, honores, volu-

Aliud est ratio causandi in fine aliud est ditio necessaria ad causandū. Similiter in ceteris causis.

ptates: ergo ipsa realis bonitas rei quæ dicitur finis, est ratio causandi per modum finis, non autem eius cognitio. Illud enim est ratio causandi per modum finis, quod est ratio cur voluntas ad illud moueatur.

Altera pars, Scilicet quod cognitio sit necessaria conditio, patet; quia voluntas non potest moueri seu trahi ab aliquo bono, nisi mediante intellectu, vt infrà dicetur. Et hoc est quod vult Diuus Thomas in Responione ad Primum.

Dices Primò, Bonitas finis sapè non existit; vt cùm quis intendit consequi sanitatem: imò interdum est impossibilis: ergo illa non potest esse ratio realiter causandi. Patet consequentia, quia realis causa supponit esse reale in rerum natura; vt videmus in ceteris causis.

Respondeo Negando Consequentiam, Id enim peculiare est causæ finali, quod possit vim suam exercere etiam dum non existit. Ratio est, quia bonum possibile vel existimatum possibile, sufficiens est vt concipiatur intellectu, idque propter amplitudinem istius potentie, quæ se extendit ad omne possibile & imaginabile: existens autem obiectiue in intellectu, sufficiens est vt ratio bonitatis & pulchritudinis quæ in eo apparet, alliciat voluntatem in sui amorem; non enim voluntas minus latè patet quàm intellectus: vnde ad omne illud se extendere potest, ad quod se porrigit vis intellectus.

Nec obstat quod voluntas dicatur moueri & allici à fine: tum quia intellectus etiam dicitur moueri ab obiecto intelligibili: tum quia hæc motio est metaphorica, nihilque dicit nisi dependentiam actus voluntatis ab obiecto, tamquam à causa formali extrinseca, sine qua per intellectum apprehensa, voluntas non potest in se talem speciem actus efficere.

Dices Secundò, Pro varia apprehensione eiusdem obiecti mutatur in voluntate species actus. Si enim Deus apprehendatur vt bonum nostrum, est obiectum spei; si vt bonum suum, est obiectum charitatis; si apprehendatur cognitione naturali, est obiectum amoris naturalis; si per fidem, est obiectum amoris supernaturalis qui habetur in via; si per claram visionem, est obiectum amoris beatifici: qui omnes amores videntur specie distincti: ergo apprehensio non est conditio, sed ratio formalis obiecti.

Respondeo Negando Consequentiam. Quòd enim variatà cognitione varietur species actus in voluntate, ex eo prouenit, quòd per distinctam cognitionem distincta bonitas voluntati proponatur; distincta, inquam, vel re, vel ratione. Hinc tamen non sequitur cognitionem esse rationem formalem, non autem conditionem seu applicationem obiecti: eodem enim modo si quis eandem virtutem agendi diuerso modo applicaret patienti, diuersa esset actio; tamen applicatio est solum conditio, non autem ratio agendi. Vide Caietanum hoc loco.

7

Variata cognitione, varia est species actus voluntatis.

DVBIVM III.

ARTICVLVS II.

Virum verum si quod dicitur in responsione ad secundū, Impossibile esse ut actus à voluntate elicetus sit vltimus finis?

Virum agere propter finem sit proprium rationalis naturæ?

8 Videtur enim esse falsum; quia potest quis vltimum finem constituere in delectatione spiritali, quæ est actus voluntatis. Et quidem de actu amoris & desiderij, non est dubium; quia hi actus non expetuntur nisi propter obiectum, vt illi inhæreatur. Solum difficultas est de gaudio, quod est actus quidam voluntatis vltimo resultans ex bono adeptio; vnde videtur posse esse vltimus finis seu vltimum appetibile.

Sed etiam si gaudium propter summam suauitatem quam secum adfert, & qua formaliter afficit voluntatem, dignum sit quod per se expetatur, tamen non potest esse vltimum expetendum.

Cur gaudium spirituale non possit esse vltimum expetendum.

Ratio est, Quia etsi gaudium sit vltimum bonum quod resultat in animo, non æstimatur tamen esse principale & præcipuum bonum maius enim bonum censetur possessio illius obiecti, quæ est fons gaudij, quam ipsum gaudium: vnde reuera illud gaudium est propter bonum possessum tanquam propter finem; vt supra dictum est.

Potest quis sibi voluntate carnis expetere vltimum, vt patet in Epicureis.

Secus est de carnali delectatione; hanc enim potest quis sibi constituere tanquam finem vltimum, seu tanquam primum appetibile; quia cum hæc delectatio oriatur ex rebus infimis nullam excellentiam habentibus, ob quam expetantur seclusa delectatione; tota, vel certè principalis ratio appetendi illam, est ipsa delectatio: vnde delectatio ipsa æstimatur vt maius bonum & principalius, ad quod consequendum illa appetantur veluti media.

Hinc patet verum esse quod ait D. Thomas, si qua actio humana sit vltimus finis, ipsam esse imperatam à voluntate: nam hæc delectatio est actus imperatus.

Dices Primò, Ergo verum non est omnem actionem humanam esse propter finem.

Respondeo Negando Consequentiam, Nam ista delectatio quatenus est actio humana, est propter seipsam, vt est passio; idè enim illam vult elicere, vt eius suauitate afficiatur. D. Thomas autem nihil vult aliud quam in omni actione libera aliquem intendi finem, siue extrinsecum siue intrinsecum; quod fit, quando quis vult delectationem propter seipsam.

Dices Secundò, Vltimus finis est visio Dei, tamen hic actus non est imperatus: ergo non est verum si actio humana sit vltimus finis, illam esse imperatam à voluntate.

Respondeo Negando Consequentiam, Quia visio Dei non est actio humana; non enim subdita est nostræ libertati; sed est actio supernaturalis, quæ per modum naturalis operationis elicitur, nempe necessario: loquitur autem D. Thomas de vltimo fine quem homines sibi constituunt, qui semper est aliqua actio humana.

9 Conclusio Prima, Omne agens generali quadam ratione dicitur agere propter finem, quatenus per suam actionem tendit ad aliquid determinatum, quod est finis illius operationis.

Conclusio Secunda, Sola natura rationalis propriè dicitur agere propter finem; quia cognoscit & seipsum mouet in finem.

Notandum, Tria esse rerum genera: Ratione prædita, sensu prædita, ratione & sensu carentia. Horum omnes operationes tendunt ad aliquid determinatum, quod est finis cuiusque operationis.

Sed sola ratione prædita propriè dicuntur agere propter finem; idque ob duas causas. Prima, Quia sola cognoscunt rationem finis & mediociorum, id est, obiectum propositum esse per se conueniens & propter se appetendum; & hæc media esse vitia ad talem finem. Secunda, Quia sola se determinant ad suas actiones, idque ex vi cognitionis finis; vnde non solum operantur propter finem, sed etiam seipsa mouent & agunt in finem.

Ob duas causas.

Sensu prædita seu bruta non ita propriè agunt ob finem: tum quia nullo modo cognoscunt illud bonum, quod est finis operationum; tum quia penitus à natura sua siue à Deo sunt determinata ad suas actiones. Itaque aguntur in finem, sicut sagitta in scopum.

Hinc sequitur Primò, Omnes & solas actiones proprias naturæ rationali, quatenus à tali agente procedunt, fieri propriè & formaliter propter finem: quia hæc omnes & solæ procedunt ex formali cognitione finis.

10

Secundò, Actiones aliarum rerum, vt procedunt ab ipsis rebus, non fieri propriè & formaliter propter finem; quia causa finalis non exercet in ipsis propriè vim suam, cum eam non cognoscant, & finis non exerat vim suam nisi cognitus: tamen quatenus eadem actiones subsunt directioni diuinæ, & quodammodo à Sapientia diuina procedunt, sic propriè sunt propter finem. Duplici autem ratione illæ actiones procedunt à Deo: Primò, Ratione virtutis actiue per quam fiunt: Deus enim per suam sapientiam, ac proinde ob certum finem, omnem vim agendi quæ est in creaturis, instituit, formauit, & conseruat. Secundò, Ratione concursus generalis, quem Deus ad singulas operationes, ob certum finem exhibet. Ratione prioris dependentiæ, omnes actiones rerum fiunt ob finem certum; sicut motus sagittæ fit ob certum finem. Sicut enim cum Sagittarius ob certum finem imprimit sagittæ impetum ad motum, ille motus prouenit ex vi impressa, & consequenter ex intentione sagittarij: ita Deus, quia singulis rebus impressit vires ad certos fines, operatio manans ex illis viribus, manat ab intentione Dei, & fine à Deo concepto, adeoque illi, vt auctori, adscribenda.

Omnis rerum naturalium operatio ut est à Deo, fit ob certum finem, tum proprium rebus, tum communem.

Actiones rerum duplici modo pendenti à Deo.

Ratione alterius dependentiae sunt o[mn]i[n]em finem, quatenus concursus generalis qui cuique rei datur ob certum finem, ita cum naturae operatione coalescit, ut fiat vna operatio. Hinc sapienter dictum est à Philosophis, Opus naturae esse opus Intelligentiae. Vide cetera apud D. Thomam & Caietanum.

ARTICVLVS III.

Vtrum actus humani accipiant speciem à fine?

11 **C**onclusio est affirmans. Intellige de fine intrinseco, qui est ipsum obiectum actus; sed de hoc infra q. 18. & 19.

ARTICVLVS IV.

Vtrum sit aliquis finis vltimus humanae vitae?

Conclusio est affirmans. Ratio est, quia non potest in finibus per se ordinatis esse processus in infinitum: idque probat D. Thomas rationibus allatis ex Aristotele 2. Metaphys. & 1. Ethicor.

Ultimus finis dupliciter accipitur.

Notandum Primò, Finem vltimum posse accipi dupliciter. Primò in genere; sic nihil est aliud, quam plenitudo omnis boni, seu, esse optimè. Secundò, in particulari; sic nihil est aliud, quam illa res vel rerum collectio, in qua inuenitur boni plenitudo; ut Deus, secundum veritatem; secundum autem falsas opiniones, diuitiae, voluptates, honores &c. D. Thomas loquitur de fine vltimo vtrouis modo accepto.

Notandum Secundò, Rationes D. Thomae tantum probare in omni intentione esse aliquid vltimum quod intenditur, in quo sistat intentio; & in omni serie mediorum eligendorum ob aliquem finem intentum, esse aliquid vltimum in quo sistat intentio, & à quo inchoanda sit executio.

Patet exemplis, Finis enim vltimus quem agricola, ut est agricola, intendit, est copiosa messis: ut hanc assequatur, disponit mediorum seriem: ob hanc enim primò vult serere; ut ferat, vult arare; ut aret, comparat equos & instrumenta: vbi videmus intentionem eius sistere in messe, electionem in parandis instrumentis. Possumus tamen ex hac ratione colligere esse aliquem vltimum finem humanae vitae apud omnes homines: si subsumamus, omnes homines intendere esse beatos, saltem in genere; idque non propter aliud, sed quia hoc per se bonum est: & ut hoc assequantur, omnes actiones suas eò referre, saltem implicite seu interpretatiue. Itaque esse beatum, seu, esse quam optimè, est vltimus finis humanae vitae; quia propter se expetitur, & omnes vitae actiones propter illum.

Dices, Hinc non sequi esse aliquem vltimum finem totius humanae vitae ex natura & conditione rei: sed solum ex hominum destinatione.

Respondeo Negando quod assumitur; Quia necesse est ut ille sit vltimus finis humanae vitae,

quem omnes homines rationis naturalis ductu sibi proponunt, & in quo nemo potest falli: atque qui talis est beatitudo in genere.

ARTICVLVS V.

Vtrum vnus hominis possint esse plures vltimi fines?

Conclusio; Neque ex natura rei, neque ex hominum intentione, possunt vnus hominis esse plures vltimi fines simul. Vtrumque intendit D. Thomas & tam de fine vltimo in particulari, quam in genere.

12

Prior pars probatur clarè, Quia vltimus finis in genere ex natura rei consistit in summa perfectione omnium potentiarum animae; atque summa perfectio cuiusque potentiae est vnica, seu vnus speciei: ergo & aggregatum ex illis summis perfectionibus est vnicum: hoc autem est vltimus finis.

Altera pars probatur clarè à D. Thoma, & satis per se patet ex terminis; nam de ratione vltimi finis est, ut sit bonum necessarium, & sufficiens ut sis quam optimè: atqui nullo modo fieri potest ut intendas duo bona tamquam tibi necessaria, & tamen vtrumque seorsim putes tibi sufficere.

Dices, Qui peccat mortiferè constituit vltimum finem in creatura: atqui homo potest peccare mortiferè etiam simul peccatis diuersi generis; verbi gratia, fornicatione, & sic constituet finem vltimum in voluptate; & ambitione, sicque constituet in honore.

Respondent Caietanus & Medina non constituere finem vltimum in bono creato, quod est obiectum peccati; sed in seipso: ipse autem in omni peccato est vnus idemque. Sed hæc Responsio non satisfacit; loquimur enim hic de fine qui appetitur, non cui; peccator autem non est finis qui appetitur, sed cui. Oportet ergo ut bonum distinctum ab homine sit finis vltimus qui appetitur. Itaque poterit vnus homo habere plures fines vltimos quos appetat.

Respondeo igitur, Peccatorem non constituere proprie finem vltimum in obiecto peccati; quia non censet illud continere omne bonum necessarium ut sit quam optimè: sed solum secundum quandam æstimationem moralem; quatenus dum amore illius rei deserit verum summum bonum, censetur illud pluri æstimare, ac proinde facere sibi summum bonum. Dici etiam potest peccatorem non constituere in bono creato vno vel duobus totum finem vltimum, sed partem tantum: Conclusio autem agit de fine toto.

Homode peccator constituit finem vltimum in bono creato.

Dices Secundò, Eiusdem effectus possunt esse duæ causæ efficientes integræ, saltem per diuinam potentiam: ergo similiter eiusdem hominis poterunt esse plures fines vltimi. Patet Consequentia, quia vtrumque est causa extrinseca, ac proinde videtur par vtriusque ratio.

Respondeo Negando Consequentiam, Quia finis vltimus comparari debet non cum quavis causa efficiente, sed cum causa prima efficiente; vnde sicut vnus rei non possunt esse plures causæ primæ

primæ efficientes, ita nec plures fines ultimi. Adde, esse malum & contra rectam rationem, constituere sibi plures fines: unde Deus non potest ad hoc cooperari supernaturali modo, sicut potest cooperari ad hoc, ut duæ causæ efficientes proferant eundem effectum.

ARTICVLVS VI.

Verum homo omnia quæ vult, velit propter finem ultimum?

13

Conclusio est affirmans. Loquitur autem D. Thomas de fine ultimo in genere, qui est, esse beatum; seu, esse quam optimè.

Notandum, tribus modis aliquid appeti propter finem. Primò, ex vi præsentis intentionis. Secundò, ex vi intentionis quæ præcessit. Tertio, intentione interpretatiua, id est, quæ ex ipsa natura operis, siue ex naturali perfectione voluntatis censetur esse. Nunc

DVBIVM EST,

Quonam modo ex his tribus appetantur omnia propter finem ultimum in genere?

D. Thomas hic ad 3. insinuat secundum modum, scilicet ex virtute præcedentis intentionis. Et ita multi Thomistæ tenent. Idem videtur sentire Durandus in 4. d. 49. quaest. 4. num. 8.

Sed contra, Primò, Multa appetimus cum primùm venimus ad usum rationis; ut cibum, potum, vestem, lusum &c. & tamen nunquam ante cogitaueramus de ultimo fine, aut hæc esse appetenda propter illum: non ergo omnis appetitio provenit ex vi intentionis ultimi finis quæ præcesserit.

Secundò, Ut aliquid dicatur appeti ex vi præcedentis intentionis, non sufficit ut intentio talis finis, vel ordinatio actionum nostrarum ad talem finem præcesserit; sed necesse est ut post se relinquat aliquem effectum: Vel effectuum continuatam seriem, ex quorum ultimo talis appetitio sequatur vel actio. Et ratio est, quia intentio debet habere aliquam vim & influxum in vltimum opus quod ex vi illius fieri dicitur, saltem mediatè; alioqui nulla est causa cur opus ex illius virtute dicatur proficisci. Patet exemplo. Cùm quis intendit celebrare, ex vi huius intentionis sequitur alia voluntas, scilicet ad eundem templum: ex hac, sequitur itio vsque ad locum; ex loci & vestium præsentia, sequitur voluntas se vestiendi & ipsa vestitio; hinc itio ad altare; hinc lectio totaque actio sacra & sacrificatio, animo etiam nihil cogitante de sacrificio, sed omninò distracto. Si hæc series interruptatur, opus est noua intentione actuali; ut si quis vadens ad sacrum, abducatur à via; vel si quis in sacro committat errorem. Nunc subsumo: arqui non cernitur talis coherentia & connexio omnium nostrarum appetitionum cum appetitione vltimi finis: ergo non sequuntur

ex virtuali intentione finis. Vide Scotum in 4. d. 49. q. 10. §. Ex his sequitur. Vbi sententiam illam refutat.

Respondeo igitur, Non hoc sensu dici omnia appeti propter vltimum finem, sed iuxta tertium modum; nempe, quia omnis appetitio boni partialis, censetur sequi ex appetitione boni integri, idque ob duas causas. Prior est, quia omne bonum parziale naturâ suâ ordinatur ad completionem boni integri ipsius suppositi; sicuti omnis pars naturâ suâ ordinatur ad totum. Secunda, quia voluntatis inclinatio per se primò tendit in bonum adæquatum suppositi: in bonum autem singularum potentiarum tendit quasi secundariò, quatenus hoc bonum est necessarium ad bonum integrum suppositi. Itaque omnis inclinatio & affectio voluntatis in bona particularia, secundum æstimationem moralem censetur sequi ex affectu boni integri, quod est vltimus finis in genere; scilicet, esse optimè. Fortasse D. Thomas nihil aliud voluit.

Ex his soluitur argumentum eorum, qui existimabant omnia opera Infidelium esse peccata; eò quòd Infideles aliquandò se & omnia sua retulerint ad honorem Idoli, tamquam ad vltimum finem. Nam esto aliquandò sic retulerint, non tamen dum illa faciunt, faciunt ex vi illius præcedentis intentionis: nam ex illa intentione non sequitur aliqua continuata series, vel aliquis effectus, unde proximè omne opus illorum prodeat. Sed neque interpretatiuè omnia faciunt propter honorem Idoli; quia faciunt multa opera indifferentia, quæ naturâ suâ non tendunt ad honorem Idoli: faciunt etiam multa opera moraliter bona, quæ naturâ suâ non ad honorem Idoli, sed veri Dei tendunt. Omne enim opus virtutis naturâ suâ cedit in honorem veri Dei, ac proinde interpretatiuè censetur propter Deum fieri.

Dices, Causa secunda efficiens non potest mouere seu efficere nisi cooperante causâ primâ efficiente: ergo similiter finis particularis non potest mouere voluntatem, nisi simul cooperante fine vltimo.

Respondeo Primò, Si hoc argumentum valeret, conuinceret omnia appeti ab homine ex actuali intentione finis vltimi; quod tamen illi non concedunt.

Respondeo Secundò, Finem vltimum in omni motu voluntatis cooperari fini particulari: non quod moueat immediatè voluntatem hominis, aut quòd homo velit propter illum; sed quia causa prima cooperatur homini in omni volitione, idque propter vltimum finem. Dum enim homo aliquid vult ob aliquem finem particularem, Deus cooperatur eius voluntati ob finem vniuersalem seu vltimum. Et ita fit ut finis vltimus concurret non tantùm ad omnem motum voluntatis, sed etiam ad omnem operationem creaturæ.

14
Omnia appeti propter finem intentione interpretatiua.

Omnes actiones imbelium non sunt peccata. Opposita damnata est à Pio V. & Gregorio XIII. ac nouissimè anno 1641. ab Urbano VIII. speciali iudicio.

Quid requiratur ut aliquid dicatur fieri ex intentione virtuali

DVBIUM II.

Vtrum hoc modo omnia quæ homo appetit, appetat ob vltimum finem in particulari consideratum, qui est Deus?

16
Dupli-
der aliquid
appetit
propter
Deum.

Notandum est; hominem dupliciter posse aliquid appetere propter Deum. Primò, vt Deum honoret, vel ei gratificetur. Secundò, vt Deum consequatur tamquam summum bonum. Nunc Respondeo, Homo sola obiecta honesta, hoc modo, scilicet interpretatiuè; appetit propter Deum.

Ratio est, quia hæc sola naturâ suâ tendunt ad Dei honorem; suntque media ad Deum consequendum: ergo hæc sola censentur fieri ex affectu voluntatis in Deum. Indifferentia, vt talia sunt, non censentur appeti propter Deum; quia neque illis Deus honoratur, neque sunt media promerendi Deum. Multò minùs ea quibus con-nexa est malitia venialis vel mortalis; absurdum enim est dicere eum qui fornicatur; appetere illam delectationem propter Deum; tamquam ob vltimum finem; Deumque plus diligi in huiusmodi delectatione, quàm ipsam delectationem; vt quidam videntur dicere. Nam illa appetitio nullo modo sequitur ex affectu erga Deum; neque naturâ suâ ducit in Deum, sed abducit; neque honorat, sed inhonorat.

17
In omni
bono quod
appetit,
an Deus
appetatur.

Dices Primò, Omne bonum est quædam Dei participatio; ergo in omni bono appetitur ipse Deus.

Respondeo Primò, Hinc non sequi omne bonum appeti propter Deum, sed potius è contrario Deum appeti propter quoduis bonum. Appetitur enim in omni bono vt Deus sit, vt videlicet illud bonum quod amatur esse possit, quod sine Deo esse nequit.

Secundò, Fateor in omni bono appeti quandam Dei imitationem analogam. Hinc tamen non sequitur appeti ipsum Deum; nisi quali ratione etiam bruta & omnes creaturae quandam Dei imitationem appetunt. Et sic D. Thomas 1. p. qu. 6. art. 4. ad 2. dixit omnia appetendo propriam perfectionem, appetere Deum; quatenus perfectiones omnium rerum, sunt quædam similitudines diuini esse. Verum talis locutio non est propria.

Dices Secundò, Qui appetit bonum partiale, magis appetit bonum integrum, in quo omnia partialia continentur. Sed omne bonum creatum respectu Dei est veluti particula; ergo &c.

Respondeo, Maior tantum est vera de bono integro quod componitur ex bonis illis particularibus: tale autem bonum non est Deus.

Dices Tertio, Omnis appetitio boni censetur esse propter vltimum finem in genere, qui est plenitudo boni & carentia mali; atqui iste vltimus finis reuera continetur in Deo; ergo omnis appetitio boni censetur esse propter Deum.

Respondeo, Negando Consequentiam; tum quia illa plenitudo boni quam homo desiderat, est quid communius & abstractius quàm Deus. Tum quia non continetur in Deo nisi obiectiuè vel causaliter, non autem formaliter. Tum denique quia sufficit distinctio rationis, vt alterum

sine altero appeti possit; vt patet in attributis diuinis: multi enim amant Dei Misericordiam, & oderunt ipsius Iustitiam; cum tamen hæc solâ ratione distinguantur.

Dices Quarto, Si sola obiecta honesta hoc modo in Deum tendunt; ergo quotiescumque homo appetit aliquid ob delectationem vel commodum naturæ, appetit illud vt vltimum finem (quia appetit illud propter se, & nullo modo refert in Deum) ac proinde peccat mortiferè: quod tamen est falsum; quare & illud ex quo sequitur.

Respondeo, Appetit illud vt vltimum finem operis, non autem vt vltimum finem operantis; vnde ob hanc causam nullum est peccatum. Quia etsi vltimum finem operis statuat in aliquo obiecto delectabili; non tamen suum finem vltimum in eo ponit.

ARTICVLVS VII.

Non habet peculiarem difficultatem. Vide D. Thomam.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum omnes Creatura habeant eundem vltimum finem?

Conclusio est, Omnes creaturas habere eundem vltimum finem tamquam rem cuius gratiâ sunt; non tanquam rem, quam adipiscantur.

Notandum est, cum Deus dicitur finis omnium creaturarum, non esse intelligendum de fine-qui intenditur, sed cui; quem D. Thomas hic videtur accipere per finem cuius gratiâ (cum tamè Aristoteles quem hic citat, per finem cuius gratiâ, intelligat rem illam quæ intenditur.) Finis autem qui intenditur in omnibus creatis, est gloria Dei extrinseca, quæ consistit in duobus, sed diuerso modo. Nam obiectiuè consistit in eo quod diuinæ perfectiones, potentia, sapientia, misericordia, iustitia, ceteraque attributa, in creaturis tamquam in effectis & quasi speculis resplendant: formaliter verò consistit in eo quod creatura rationalis illas cognoscat, amet, veneretur, & laudet. Gloria enim formaliter est clara cum laude notitia; teste Cicerone. Seu est notitia alterius excellentia, pariens amorem, venerationem & laudem. Intrinsicè Dei gloria obiectiuè consistit in excellentia & veluti luce diuinarum perfectionum; formaliter in notitia & amore æterno sui.

Quod autem Deus sit finis-cui omnium creaturarum; gloria verò Dei sit finis-qui, patet Prouerb. cap. 16. Omnia propter semetipsum operatus est Dominus: Nempe tamquam propter eum, cui quæritur vel intenditur aliquod bonum per totam creaturarum collectionem. Non potest autem Deo quæri aliquod bonum intrinsicum, ipsum perficiens; cum per essentiam suam sit infinite perfectus: ergo intenditur bonum aliquod Dei extrinsecum, quod perficiat ipsas creaturas: hoc autem non potest esse aliud quam gloria Dei. Quod patet. Tantum enim sunt duo genera bonorum extrinsecorum; diuinitæ

17
Quomodo
Deus sit
finis-cui
omniū
Creatura-
rum.

Gloria Dei
in quo con-
sistat.

diuitiæ & gloria. (Sub gloria enim comprehenditur fama, laus, & honor.) Diuitiæ non sunt per se expetendæ, sed solum propter utilitatem ad alia bona. Non ergo Deus intendit diuitias per creaturas, cum illi nullam utilitatem adferre

possint, ergo gloriam: hæc enim sola inter bona extrinseca, est per se expetenda. Vnde Deuter. 26. *Faciet te excelsores cunctis Gentibus, quas creauit in laudem & nomen & gloriam suam.*

QVÆSTIO SECUNDA.

In quibus consistat Beatitudo?

Docet hæc Quæstio, Beatitudinem non consistere in diuitijs, honoribus, fama, imperio, voluptatibus huius vite, aut in aliquo bono creato; tamquam in obiecto, cuius possessione & fruitione beati sumus.

Ratio generalis est: nam cum his omnibus po-

test quis esse miser; & sine his potest esse beatus. Relinquitur ergo in solo Deo beatitudinem hominis consistere; quia in ipso solo est plenitudo omnis boni; & in ipso solo hæc boni plenitudo tota simul possideri potest.

In speciali hæc explicata sunt lib. de summo bono.

QVÆSTIO TERTIA.

Quid sit Beatitudo?

ARTICVLVS PRIMVS.

Verum Beatitudo sit aliquid creatum?

Conclusio est: Obiectum Beatitudinis esse increatum; ipsam verò formalem nostram Beatitudinem, esse creatam.

Notandum est Primò, Rem quam desideramus vltimò adipisci, cuius adeptione efficiamur beati, vocari beatitudinem obiectiuam; ipsam verò possessionem seu tentionem huius boni, vocari beatitudinem formalem; quia est perfectio quædam nobis inhærens.

Notandum Secundò, Quosdam existimasse, ipsam visionem Dei increatam quâ Deus seipsum intuens, beatus est, esse nostram beatitudinem formalem; hanc enim visionem intellectui nostro communicari, vt per eam, Deum videat. Ita fenserunt Doctores quidam Parisienses, vt refert Gregorius in 2. d. 7. q. 2.

Sed omninò tenendum est, Visionem Dei increatam, non esse nostram beatitudinem; neque per illam nos Deum visuros: sed per aliquod donum creatum. Est communis sententia Theologorum.

Et quidem quod beati re ipsa non ita videant Deum, satis colligitur primò ex Concilio Bremensi, Clementina *Ad nostrum, de hæreticis*, vbi definitur beatos egere lumine gloriæ ad videndum Deum; quo sanè lumine non egerent, si per ipsam visionem Dei increatam viderent: lumen enim non requiritur in intellectu nisi ad visionem in se eliciendam. Secundò, Ex Concilio Tridentino sess. 6. can. 11. vbi contra Lutherum & Hosiandrum definitur nos non esse formaliter iustos per iustitiam Christi vel Dei: vnde sequitur nos etiam non esse beatos beatitudine Dei. Patet consequentia, tum quia beatitudo est præmium iustitiæ; tum quia beatitudo est vita beati, cum tamen iustitia non sit vita. Quò fit vt multo

minus possimus esse beati per aliquid extrinsecum, quàm iusti.

Quod verò etiam contradictionem implicet, Probatur; quia visio increata Dei, est ipse Deus; sed implicat contradictionem vt Deus per seipsum suppleat effectum formalem actus vitalis: idque ob duas causas: prior est, quia actus vitalis debet informare potentiam; vita enim debet esse in viuentem. Atqui visio increata non potest esse forma intellectus creati: ergo & c. Altera est, quia actus vitalis vt tribuat suum effectum potentiæ; necessarium est vt ab ipsa effectiue procedat; de ratione enim motus vitalis est vt procedat ab intrinseco principio; alioqui per illum potentia non dicitur viuere, sed modo mortuo eam excipiet; atqui repugnat visioni increatæ procedere à creatura.

Denique si homo possit videre per ipsam Dei visionem, necessariò videret omnia, & tam perfectè, quàm ipse Deus: nam vbi est eadem forma, ibi est idem effectus formalis.

Obijcitur Primò, Non repugnat essentiam diuinam ita nobis vniri, vt per eam intelligamus tamquam per speciem intelligibilem; vt dictum est, 1. p. q. 12. ergo neque vt per illam videamus tamquam per operationem intelligibilem.

Et confirmatur, Quia Deus potest humanæ naturæ tribuere suam subsistentiam, eamque ita ipsi vnire, vt ipsa per eam formaliter subsistat. Cur non etiam poterit ei dare vel vnire suam beatitudinem, vt per eam formaliter sit beata?

Respondeo, Negando Consequentiam. Est enim dispar valde ratio. Nam species intelligibilis non postulat vt intellectum informet, aut vt ab eo procedat; sed tantum vt intimè ei sit præsens, & cooperetur. Visio autem quâ intellectus videt, debet ab ipso procedere & ipsum vitaliter informare; hoc enim significat nomen visionis.

Hinc patet responso ad confirmationem. Nam id, in quo aliquid subsistit tamquam in hypostasi, non debet illud informare, nec ab eo procedere. Non enim Petrus est in suo brachio, neque à

A iiij brachio

Visio increata Dei non est nostra beatitudo.

2 Obiectio de specie intelligibilibus

Resoluitur